

Asia: VN/4677/2021

Valtakunnalliset lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineiden luovutusperusteet 2020 päivitys

Taustakysymykset

Vastaajan taustaorganisaatio

Vammaisjärjestö [Kehitysvammaliitto ry]

Lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineiden luovutusperusteet oppaan päivittäminen jatkossa?

Ovatko nykyiset luovutusperusteet olleet hyödyllisiä?

melko paljon

Kenen tehtävänä pitäisi olla luovutusperusteiden päivittämisen koordinointi?

Terveyden ja hyvinvoinninlaitos

Mitä muuta haluaisit sanoa apuvälineiden luovutusperusteiden päivittämisestä?

THL sopii päivittäjäksi, jos sinne muodostetaan uudestaan asiantuntijatiimi, jolla on riittävän laaja asiantuntemus (mukaan lukien kommunikointi) lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineistä ja ihmisen toimintakyvystä.

1. Johdanto

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

Kyllä

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

-

2.1.1 Lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälinepalveluiden perusta

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

Kyllä

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

-

2.1.2 Vammaispalvelulain mukaiset palvelu

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

Ei

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

HE 191/2022 vp mukaan puhevammaiselle henkilölle ja hänen perheelleen ja muille hänelle läheisille henkilöille voitaisiin myöntää kommunikaatio-ohjausta valmennuksena pääsääntöisesti sen jälkeen, kun vammaiselle henkilölle on lääkinnällisenä kuntoutuksena määritelty soveltuva kommunikaatiokeino tai kommunikoinnin apuväline. Valmennuksena annettava kommunikaatiokeinojen käytön ohjaus ei korvaisi puheterapeutin antamaa puheterapiaa tai ohjausta eikä lääkinnälliseen kuntoutukseen kuuluvaa kommunikoinnin apuvälinearviointia tai apuvälinepalveluita.

Kommentti:

Kommunikoinnin apuvälineiden arvioinnin ja ohjauksen vastuu tulisi pysyä arvioinnin tehneellä taholla myös silloin kun ohjausta tehdään vp.lain mukaisesti. Ohjaus tulisi toteuttaa aina erittäin tiiviissä yhteistyössä apuvälinearvion tehneen tahon ja vammaispalvelujen kustantaman kommunikaatio-ohjauksen toteuttajan kesken.

2.1.3 Kelan ammatillisen kuntoutuksen apuvälineet

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

Kyllä

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

-

2.2 Apuvälinepalvelut eri asumismuodoissa

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

Ei kommentoitavaa

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

-

5. Apuvälineratkaisu

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

Ei

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

Nyt lukee:

Apuvälineratkaisua tehtäessä on otettava huomioon

...

* Asiakkaan yksilöllisen tarpeen perusteella tehty riittävän laaja-alainen arviointi

Ehdotamme seuraavaa muotoilua:

...

* Asiakkaan yksilöllisen tarpeen ja toimintakyvyn perusteella tehty riittävän laaja-alainen arviointi ja kokeilu.

Nyt lukee:

Vaativampien apuvälineiden luovuttamiseksi suositellaan moniammatillista arviointia.

Ehdotamme seuraavaa muotoilua:

Apuvälinearviointi ja luovuttaminen edellyttää asiantuntijuutta apuvälineistä ja toimintakyvystä. Vaativampien kommunikoinnin apuvälineiden arviointi ja luovutus tulee tehdä moniammatillisesti huomioiden asiakkaan koko toimintakyky (myös kielelliset taidot ja vuorovaikutustaidot).

6.1 Potilas- ja laiteturvallisuus

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

Ei kommentoitavaa

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

-

6.2.1 Apuvälineen luovuttavan tahon vastuu

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

Ei

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

Nyt lukee:

- * Tarkistaa, että apuväline on käyttäjälleen turvallinen ja oikein valittu.
- * Opastaa ja ohjata apuvälineen oikeassa käytössä

Ehdotamme seuraavaa muotoilua:

- *Tarkistaa, että apuväline on käyttäjälleen turvallinen ja vastaa hänen toimintakykyään ja tarvettaan.
- * Opastaa apuvälineen oikeassa käytössä ja ohjata apuvälineen käyttöä yksilöllisen toimintakyvyn ja tarpeen mukaisesti.

6.2.2 Apuvälineen käyttäjän vastuu

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

Kyllä

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

-

6.3 Apuvälineen huolto/korjaus

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

Ei

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

Nyt lukee:

Kun huolletaan päivittäisessä suoriutumisessa välttämätöntä apuvälinettä (esim. pääasiallinen liikumisen apuväline), tulee se korjata viiveettä. Mikäli käyttäjälle välttämättömän apuvälineen huolto/korjaus pitkittyy, pyritään mahdollisuuksien mukaan luovuttamaan odotusajaksi korvaava apuväline.

Ehdotamme seuraavaa muotoilua

Kun huolletaan päivittäisessä suoriutumisessa välttämätöntä apuvälinettä (esim. pääasiallinen liikumisen tai kommunikoinnin apuväline), tulee se korjata viiveettä (onko sana viiveettä riittävän yksiselitteinen vai onko siinä liikaa tulkinnanvaraa?). Mikäli käyttäjälle välttämättömän apuvälineen huolto/korjaus pitkittyy, luovutetaan odotusajaksi korvaava apuväline tai asiakkaan tarpeeseen ja

toimintakykyyn mahdollisimman soveltuva vastaava apuväline. (Oikeus kommunikointiin on ihmisoikeuskysymys).

6.4 Apuvälineiden kuljetus

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

Ei

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

Nyt lukee:

Apuvälineen kuljetus korjaukseen ja huoltoon on ensisijaisesti asiakkaan vastuulla silloin, kun se on mahdollista tavanomaisin keinoin, eikä aiheuta ylimääräisiä kustannuksia. Kooltaan suurien ja painavien apuvälineiden (esim. sähköstätöinen sänky) kuljetuksen järjestämisestä ja kuljetuskustannuksista vastaa terveydenhuollon toimintayksikkö.

Ehdotamme seuraavaa muotoilua:

Apuvälineen kuljetus korjaukseen ja huoltoon on ensisijaisesti asiakkaan vastuulla silloin, kun se on mahdollista tavanomaisin keinoin, eikä aiheuta ylimääräisiä kustannuksia ja on mahdollista asiakkaan toimintakyky huomioiden. Kooltaan suurien... Kuljetuksen järjestämisestä ja kustannuksista vastaa terveydenhuollon toimintayksikkö myös silloin, kun asiakkaan toimintakyky ei mahdollista apuvälineen kuljetusta.

6.5 Kaksoiskappale

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

Kyllä

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

-

7. Oppaassa käytetyt käsitteet

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

Kyllä

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

-

04 27 09 Lihastimulaattorit, ei ortoosina käytettävät

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

Ei kommentoitavaa

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

-

05 Välineet taitojen harjoittamiseksi

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

Ei

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

Kommentti koskee 05 03 Kommunikoinnin terapia- ja harjoitusvälineet -kohtaa ja 05 06 Puhetta tukevan ja korvaavan kommunikoinnin harjoitusvälineet -kohtaa:

Kommentti, ei muotoiluehdotus:

Harjoitusvälineet-termi on harhaanjohtava ja epäselvä ainakin kommunikoinnin ja puhetta tukevan ja korvaavan kommunikoinnin osalta.

Henkilökohtaiset kommunikoinnin apuvälineet eivät ole harjoitusvälineitä, vaan niillä asiakas kommunikoi heti alusta alkaen. Harjoitus-sanon käyttäminen kommunikoinnin apuvälineiden yhteydessä evää ihmisiltä oikeuden kommunikointiin ja asettaa puhevammaiset ihmiset eriarvoiseen asemaan. Puhevammaisen lapsi oppii kommunikoidaan kuten ei-puhevammaisenkin lapsi. Lapsi kommunikoi alusta asti, oli hän puhevammaisen tai ei. Esimerkiksi kahdella kuvalla kommunikointi on yhtä paljon kommunikointia kuin viidellä kuvalla tai kirjoittamalla kommunikointi. Osa puhevammaisista ihmisistä ei koskaan yllä lausetasoiseen viestintään, mutta he kommunikoiivat aina oman toimintakyvyn rajoissa ja tarvitsevat yhtäläillä siihen apuvälineen.

Sen sijaan terapiassa tai muualla käytettävät harjoitusmateriaalit ja välineet, eivät ole asiakkaan henkilökohtaisia, lääkinnällisenä kuntoutuksena myönnettäviä kommunikoinnin apuvälineitä. Nämä harjoitusvälineet eivät kulje asiakkaan mukana eivätkä ole hänelle yksilöity, vaan ovat käytössä vain terapiassa tai muussa määrättyssä tilanteessa.

Lisäksi oppimisen ja opettamisen versus kommunikoinnin apuvälineen erottelu toisistaan on epäselvä eikä se aina johda asiakkaan kannalta tarpeen mukaiseen apuvälineratkaisuun. Oppiminen ja opettaminen tapahtuu vuorovaikutuksessa oppijan ja opettajan välillä ja siihen tarvitaan kommunikointia. Ilman kommunikointia ja vuorovaikutusta ei tapahdu oppimista.

Lisäksi on virheellistä, että tekstissä mainitaan esimerkkeinä puhetta tukevan ja korvaavan kommunikoinnin harjoitusvälineistä pistekirjoitus, viittomakieli ja Bliss-kieli. Viittomakieltä ja Bliss-kieltä käytetään kyllä puhetta korvaamaan, mutta ne eivät ole harjoitusvälineitä, vaan ihmisen kielijärjestelmä kaikkeen symboliseen viestintään aivan samaan tapaan kuin muutkin kielet.

Lisäksi seuraavissa kohdissa on virheitä:

05 06 21 Kuvien ja symbolien ymmärtämisen harjoitusvälineet

Nyt lukee:

Välineet, joiden avulla harjoitellaan ja opitaan ymmärtämään yksinkertaistettujen ja kaavamaisten kuvien välittämiä viestiä ja tietoja. Kohtaan sisältyvät esimerkiksi pic- symbolit.

Kommentti:

Mitä ovat pic-symbolit? Jos tällä viitataan 1990-luvulla vielä käytettyihin pictogrammeihin/piktogrammeihin, niin tämä kannattaisi vanhana tietona poistaa. Lisäksi on turhaa nostaa tässä esiin mitään yksittäisiä symbolien tai merkkien nimiä, koska se tekee asiasta entistä epäselvemmän.

05 06 24 Bliss-kommunikoinnin harjoitusvälineet. Välineet, joiden avulla harjoitellaan ja opitaan Bliss-kommunikoinniksi kutsuttua erityistä kuvakieltä.

Kommentti:

Bliss-kieli on on kielijärjestelmä, jolla viestitään symbolein kuten sanoillakin. Mitä siis tarkoitetaan tässä kontekstissa harjoitusvälineillä? Bliss-kieltä käyttävät harvat, mutta heillä on aina jokin henkilökohtainen, heidän tarpeen ja toimintakyvyn perusteella räätälöity kommunikoinnin apuväline. Jos tällä Bliss-kielen harjoitusvälineellä tarkoitetaan esimerkiksi muistipeliä tai muuta välinettä/materiaalia niin on selvää, että se ei ole apuvälineenä luovutettava, vaan terapiaväline tai koulun väline tai kodin hankkima.

Ehdotamme seuraavaa muotoilua 05 03 kohtaan:

05 03 Kommunikoinnin terapia- ja harjoitusvälineet

Välineet, joilla vahvistetaan kirjallisen ja puhutun kielen kommunikointitaitoja ja joita ei ole yksilöity henkilökohtaiseksi kommunikoinnin välineeksi. ...

Tämän luokan laitteet ovat taitojen harjoittamisen, terapian tai opiskelun välineitä, jotka eivät ole henkilökohtaisia, tarpeen ja toimintakyvyn perusteella arvioituja puhetta tukevan ja korvaavan kommunikoinnin välineitä. Lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineinä mahdollisesti luovutettavat ks. 22 12-, 22 21-, ja 22 30-luokat.

Ehdotamme seuraavaa muotoilua 05 06 Puhetta tukevan ja korvaavan kommunikoinnin harjoitusvälineet -kohtaan:

Apuvälineet, joilla harjoitellaan puhetta tukevaa ja korvaavaa kommunikointia ja jotka eivät ole henkilökohtaisia, asiakkaan tarpeen ja ja toimintakyvyn perusteella arvioituja välineitä. ...

06 15 Toiminnalliset hermo-lihasstimulaattorit ja hybridiortoosit

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

Ei kommentoitavaa

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

-

06 30 09 Silmäripset ja kulmakarvat

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

Ei kommentoitavaa

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

-

06 30 21 Silmäproteesit

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

Ei kommentoitavaa

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

-

09 54 Sukupuolielämän apuvälineet

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

Ei kommentoitavaa

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

-

12 03 03 03 Kävelykepit, valkoiset

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

Ei kommentoitavaa

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

-

12 23 Sähköpyörätuolit

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

Ei kommentoitavaa

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

-

12 39 01 Opaskoirat

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

Ei kommentoitavaa

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

-

22 03 Näkemisen apuvälineet

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

Ei kommentoitavaa

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

-

22 03 03 Valonsuodattimet (absorptiolasit)

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

Ei kommentoitavaa

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

-

22 03 06 01 Silmälasilinssit, 22 03 06 02 Kehykset

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

Ei kommentoitavaa

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

-

22 03 06 03 Piilolinssit

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

Ei kommentoitavaa

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

-

22 03 09 Suurentavat lasit, linssit ja linssikokoonpanot

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

Ei kommentoitavaa

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

-

22 03 18 Suurennuslaitteet

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

Ei kommentoitavaa

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

-

22 06 27 Kuulon apuvälineiden lisävarusteet, 22 06 90 01 Pantakojeet, 22 18 24 Radiotaajuuslähetinjärjestelmät

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

Ei kommentoitavaa

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

-

22 12 21 Kannettavat pistekirjoituksen muistiinpanovälineet

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

Ei kommentoitavaa

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

-

22 27 16 Muistin tukena toimivat apuvälineet

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

Kyllä

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

-

22 30 15 Lukutelineet ja kirjanpitimet

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

Ei kommentoitavaa

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

-

22 33 Tietokoneet ja päätelaitteet

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

Ei

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

Nyt lukee:

Tietokone, tablet-tietokone tai älypuhelin voidaan luovuttaa yksilöllisen tarvearvioinnin perusteella silloin, kun tavanomainen tietokone, tablet-tietokone tai älypuhelin ei riitä apuvälineohjelman tai sovelluksen käyttöön tai se on olennainen osa apuvälinekokonaisuutta.

Kommentti:

On olemassa ryhmä hyvin vaikeasti puhevammaisia ihmisiä, joiden pääasiallinen kommunikointikeino on tavanomainen tietokone, jota he käyttävät ainoana itsenäisenä välineenä ja keinona kommunikointiin (eli kirjoittavat itse viestit, mutta eivät pysty puhumaan mitään).

Ehdotamme seuraavaa muotoilua:

Tietokone, tablet-tietokone tai älypuhelin voidaan luovuttaa yksilöllisen tarvearvioinnin perusteella silloin, kun tavanomainen tietokone, tablet-tietokone tai älypuhelin toimii pääasiallisena tai ainoana välineenä kommunikoida tai kun tavanomainen tietokone, tablet-tietokone tai älypuhelin ei riitä apuvälineohjelman tai sovelluksen käyttöön tai se on olennainen osa apuvälinekokonaisuutta.

90 01 02 Avustajakoirat

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

Ei kommentoitavaa

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

-

LIITE 2 Lääkinnällisenä kuntoutuksena korvattavat silmälasit

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

Ei kommentoitavaa

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

-

Yleiset kommentit päivityksestä

Miten opasta tulisi kehittää jatkossa?

Se pitäisi kokonaan uudelleen muokata ja päivittää täysin tähän päivään soveltuvaksi. Se, että vain osaa luokista on kommentoitu ja viitataan aiemmin päivitettyihin osioihin, tekee tästä haastavan. Oppaassa käytetään osittain terminologiaa, joka on vuosikymmeniä vanhaa.

Roisko Eija

Kehitysvammaliitto - Kehitysvammaliitto, Tikoteekki